

СТАНОВИЩЕ

от доц. д-р Соня Алексиева, департамент „Администрация и управление” на
Нов български университет

за дисертационен труд на тема: *„Виртуална визуална реторика в социалните медии (TED.com)”* за присъждане на образователната и научна степен „доктор” по професионално направление „Реторика във виртуалното пространство” на докторант Силва Димитрова с научен ръководител: проф. д.ф.н. Иванка Мавродиева - Софийски университет „Св. Климент Охридски”, Философски факултет, Катедра „Реторика”

1. Данни за кандидата

Силва Пламенова Димитрова притежава бакалавърска (2007 г.) и магистърска степен (2009 г.) по философия от СУ „Св. Кл. Охридски” и магистърска степен (2010 г.) по кино, реклама и шоубизнес от Нов български университет. По време на следването си е работила като водещ и автор, като асистент-режисьор в bTV и БНТ, като преподавател по английски език у нас и в чужбина, и отново като асистент-режисьор и режисьор в периода 2011-2013 г. В продължение на една година (2014) е заемала длъжността „консултант социални медии“ в МЗ ООД.

Редовен докторант е по професионално направление 2.3 Философия, научна специалност шифър 05.01.13 Философия на културата, политиката, правото и икономиката (Реторика във виртуалната среда) във Философския факултет на СУ „Св. Кл. Охридски”. Подготвя дисертационен труд на тема *„Виртуална визуална реторика в социалните медии (TED.com)”* за научна и образователна степен „доктор” под научното ръководство на проф. д.ф.н. Иванка Мавродиева от 2013 г. Настоящото становище е възложено с решение за научно жури – съгласно заповед № РД 38-715/22.11.2016 г. на основание чл. 4 от Закона за развитието на академичния състав на Република България и Решение на Факултетен съвет на Философски факултет от 08.11.2016 г., протокол № 2 във връзка с провеждане защита на дисертационен труд за научна и образователна степен „доктор” на Силва Димитрова, редовен докторант.

2. Общо представяне на дисертационния труд

Темата на дисертационния труд на тема: *„Виртуална визуална реторика в социалните медии (TED.com)”* е изключително актуална, изследвана през призмата на реториката, и по-конкретно на визуалната и виртуалната реторика и като обект за изследване от научна гледна точка доказва значението на една динамично развиваща се и вече утвърдена реторична практика. Представеното

многоспектърно изследване обобщава постиженията на презентациите в TED.com в научни сфери и резултати от проучвания в десетки области (философия, публично говорене, интернет, социални мрежи, медицина, технологии, биология, физика, химия, астрономия, психология, икономика, бизнес, комуникации, медии, образование и др.).

Предметът на изследване са проявите на реториката във виртуална среда, каквато представлява TED.com от гледна точка на реторичното теоретично и методическо наследство, съчетано с новите постижения в областите визуална и виртуална реторика.

Дисертацията на докторант Силва Димитрова е в обем 298 страници (увод, четири глави и заключение). Извън този обем е библиография (21 страници), приложения от корпуса с презентации (26 страници), приложения към четвърта глава (76 страници), списък с всички презентации в TED (57 с.). Библиографията включва 470 източника (на български - 112, на английски – 258, на френски – 5, на немски - 5), вкл. и актуални интернет източници. Както теоретичната основа, така и конкретните анализи отразяват изчерпателно необходимата научна литература, която навсякъде в текста е коректно цитирана. Дисертационният труд съдържа 11 таблици (и две в приложенията), както 128 илюстрации (и 65 в приложенията).

Приложеният автореферат (32 страници) като съдържание, обем и форма отговаря на нормативните изисквания с включените приносни резултати и авторски публикации и точно отразява темата на представения научен труд.

Целта е да се изследват видовете презентации в TED, техните особености от гледна точка на виртуална визуална реторика и приложението им в публичната сфера, като се направи реторически анализ на презентациите в социалната медия TED.com, след като се изгради представителен корпус, позволяващ проучването от реторична гледна точка на жанрови, структурни, словесни, аргументативни, вербални, невербални и визуални елементи.

Задачите на изследването *на теоретично равнище* включват: изграждане на теоретична рамка чрез обзор и преглед на научна литература в областта на реториката, визуалната реторика, виртуалната реторика; актуализиране на категориално-понятийния апарат на реториката, свързан с базови реторични понятия и канони, и извеждане на дефиниции на нови реторични практики от TED.com; *на методическо равнище*: създаване на корпус след селекция на презентации от TED.com - обект на изследване след подготовка на класификации и таблици; създаване и апробиране на авторова методика, подходяща и ефективна спрямо обекта и предмета на изследване на TED.com и на корпуса с презентации от TED.com; установяване на индивидуални особености, феномени, явления, традиции и процеси на TED.com; и задачи *на практическо равнище*, където се открояват много от приносните моменти: установяване на възможности

да се прилага тази методика и за други обекти, свързани с презентации, визуална и виртуална реторика; формулиране на насоки за поведение на презентаторите при подобни реторични и комуникативни ситуации.

3. Структура и съдържание на дисертационния труд

В увода се обосновават изборът на темата и нейната актуалност, целта и задачите на изследването, неговият обект и предмет, както и неговия обхват. Правилно е формулирана изследователската теза на дисертационния труд. Въз основа на авторова методика в дисертацията се прави:

- реторически анализ на корпус от селектирани презентации от TED.com на следните равнища: жанр, структура, съдържание, аргументация, реторични фигури, визуални елементи, невербална комуникация; етапи в подготовката, реализацията и популяризирането на презентации и презентатори в TED.com;
- анализ за установяване на тенденциите в развитието на TED.com и индивидуалните особености на презентатори в TED.com;

В първа глава *„Науката реторика: развитие, базови понятия и съвременни проявления“* подробно е представена науката реторика, същността на теоретичните дефиниции (на водещи чуждестранни и български учени), исторически преглед на понятия и автори в реторичната теория. фокусът е върху съвременната реторика, въвеждат се дефиниции и понятия. С оглед на изясняване на терминологията, прецизно е представена виртуалната реторика в различните етапи от развитието на реториката. Отделено е място отделно за дефиниции и понятия, свързани с визуалната реторика при отчитане на обекта на изследване TED.com, който съдържа визуални елементи в контекста на презентиранията. Тук е представена и мултимодалността като относително нова част от реториката като теория и методи на изследване от гледна точка на проявяването ѝ при познаване на вербалните и невербалните елементи в презентациите в TED.com. В частта *„Виртуална реторика, визуална реторика и мултимодалност“* се прави преглед на ключовите понятия интернет, социални медии и социални мрежи в контекста на анализирания обект и новите проявления на съвременната реторика и комуникация в дигиталната среда.

Във втора глава на дисертационния труд *„Реторични традиции и съвременна парадигма на реториката в TED“* е направен преглед на основни реторични понятия и въвеждане на нови в TED, както и задълбочен теоретичен обзор и извеждане на базови реторични понятия и проявленията им в TED.com. Тази глава е с теоретично обзорен и аналитичен характер и в нея приносните моменти са именно в извеждане на новостите на основни реторични понятия спрямо обекта – презентациите в TED. Анализирани са различни виждания относно оратора, речта и аудиторията, на презентатора, презентациите в TED и

др., Компетентно са представени на базови понятия в теорията на реториката оратор, реч, аудитория, както и на новите феномени и явления, каквито са презентациите и презентаторите в TED, на комуникацията във виртуална среда през призмата на реториката спрямо сайта TED. Тук подробно са разгледани петте основни термина в реториката, съотнесени към подготовката и реализирането на ораторските изяви (търсене или намиране на материал, структуриране на ораторската изява, намиране на аргументи, словесно украсяване, запомняне или запаметяване и произнасяне). Посочени са специфичните им проявления в презентациите в TED и приложението на петте етапа в реториката в контекста на TED.

Изведени са спецификите на комуникационната среда в TED, както и идеи за функционирането на реториката в нова среда в TED и специфичните проявления на реториката в TED с акцент върху новата комуникационна среда от гледна точка на новата парадигма на изследването на виртуалната, визуална реторика в контекста на TED. С. Димитрова обобщава, че TED.com предоставя възможност да бъдат преосмислени каноните на класическата реторика и доказва, че уебсайтът на новата медия TED.com е изграден по реторичен начин. Обосновава се употребата на терминологията от други сфери на изследвания в науката и изкуството (нови медии, компютърни науки, комуникация, семиотика, дизайн, уебдизайн, анимация, драматургия, киноизкуство и др.). Извежда се твърдението, че интерактивността в социалните медии, новите комуникации и информационните технологии, дават възможност да се преосмисли реториката и функционалното ѝ предназначение.

В трета глава „*Реторични и комуникативни особености на презентациите в TED.com*“ е използван диахронен анализ и е представено цялостно изследване на TED.com през призмата на комуникациите и в частност на виртуалната и визуалната реторика. В нея е се анализират резултатите от обзор и анализ на презентациите в TED.com, като се обхващат жанрове, събития, проявления в онлайн среда. Именно тук се установяват реторичните и комуникативните особености на презентациите в TED.com. Последователно се представят появата и етапите в развитието на TED, моделите в развитието и съществените промени днес, анализират се реторичните формати и събития в TED, както и някои от най-често срещаните жанрове и поджанрове на TED презентациите, като целта е да се изведат специфичните особености на *TED Презентации (TED Talks)*. В хронологически ред са разгледани събитията на TEDx в България.

Въз основа на подробно проучване са посочени особеностите в развитието на TED по отношение на всички реторични събития и формати на TED, новите платформи онлайн, уебсайта TED.com, дадени са дефиниции на TED.com и TED презентации. С. Димитрова анализира и особености на виртуалната и на

визуалната реторика на равнище презентации, етапи на подготовка, реализация и следокомуникативен етап. Практиките за комуникация на TED опосредстват множество модалности (текстови, звукови, лингвистични, пространствени, визуални) с характерната употреба на множество медии в един дигитален продукт. В трета глава се доказват способите за възприемането на идеи, възгледи и информация от аудиторията чрез активно използване на изображения, писмен текст и видео, съобразно ценностите на глобалните виртуални общности и техните култури. Аргументирано се доказва, че днес технологиите и реториката са свързани, а дигиталната и визуалната грамотност са необходимо условие за убеждаващо въздействие в онлайн среда.

В изследването се очертава значимата и актуална проблематика, свързана с информационните технологии (електронни, печатни, филмови, визуални и аудио), които влияят върху културата, политиката, нагласите на публиките. Изводите тук се фокусират върху мултимодалността на медиите в TED като ефективна възможност за подпомагане на убеждаването и комуникирането на смисли, в комбинации от аудио-видео, визуално, вербално и невербално в една презентация в TED, по-различно отколкото интерпретирането само на вербално или визуално. С цел изготвяне на валиден модел за реторичен анализ на презентации в дигитална среда е изготвена методика, с която се анализират новите проявления на реториката в презентациите TED (на вербално, невербално и визуално равнище), представено в четвърта глава.

В изследователската четвърта глава *„Изследване на виртуалната визуална реторика в презентациите в TED.com“* са представени изследванията и резултатите от тях на презентациите в TED.com, като са обхванати жанрове, структура на презентациите, реторични фигури на визуално и вербално равнище, аргументи на визуално и вербално равнище и неезикови средства, свързани с презентаторите и др. В тази глава се поставя фокус върху проучване на презентациите в TED на равнище жанр, жанрови и структурни особености, реторични фигури и аргументи на визуално равнище с оглед проблематиката на дисертацията. Тук се очертават методите, методиката и етапите на изследването, дизайна на изследването. С. Димитрова разглежда мултимодалността, анализирайки мултимодални аспекти на презентациите в TED. Създаден е авторски модел за изследване на презентациите, изградена е методика, като се адаптират вече утвърдени критерии и методи и след това е направен анализ при обединяване. Основните критерии са разделени на три групи и в някои от тях има обособени подгрупи.

В *заключението* коректно са формулирани приносите на дисертационния труд и е направено обобщение в теоретичен и практически план. От една страна, е създадена и апробирана авторова методика, подходяща спрямо обекта и предмета на изследване на TED.com и на корпуса с презентации от TED.com. От

друга - въз основа на направения анализ на получените резултати са генерирани изводи и препоръки за реални възможности за прилагане на методика и за други обекти, свързани с презентации, визуална и виртуална реторика. Доказана е ефективността на TED.com като комуникация от нов тип, изискваща съчетаване на базови реторични умения за произнасяне, съчетаващи вербални и невербални средства с технологични знания, дигитална и мултимодална грамотност, както и с умения за общуване във виртуална среда и с нови знания, свързани с визуалната реторика.

След изследването на видовете презентации в TED, техните особености от гледна точка на виртуална визуална реторика и приложението им в публичната сфера, е изграден е представителен корпус с вербални, невербални и визуални елементи. Направен е реторически анализ на презентациите на сайта TED.com въз основа на авторова методика: реторически анализ на корпус от 160 селектирани презентации от TED.com.

4. Научни и научно-приложни приноси в дисертационния труд

Докторантът доказва значението на TED.com комуникация от нов тип, като своеобразен виртуален видеорепозиториум и виртуална библиотека. От една страна, като уебсайт, който предоставя свободен и отворен достъп до презентациите и своеобразни електронни ресурси в жанра презентации, а от друга - разширяването на TED.com до портал, който постепенно започва да инкорпорира социална медия и виртуални форуми.

Като приемам така формулираните научни и научно-приложни приноси в дисертационния труд като резултат от извършена задълбочена изследователска работа, бих искала да открия някои от тях:

Дисертационният труд на Силва Димитрова разширява параметрите на едно изследователско поле, което не е изследвано досега в България от гледна точка на виртуалната визуална реторика. Изследвани, представени и анализирани са самостоятелно въз основа на много добра теоретична подготовка по темата, презентациите в TED.com, като се доказва мястото им в съвременната реторична практика, съчетаваща конкретни реторични похвати с визуални и мултимодални техники и аргументи. Актуализирана е терминологията на науката реторика, и по-точно на виртуалната и визуалната реторика. С познание и богата фактология (по отношение на последователните дейности в развитието на презентациите в TED.com; жанровете, презентаторите, аудиториите и др.), са аргументирани особености на основни реторични канони спрямо презентациите в TED.com.

Не на последно място, сред приносите трябва да се посочи реторическият анализ в методически план, направен в резултат на изготвена методика, която позволява комплексно проучване на няколко равнища. Допълнена е българската изследователска традиция чрез представяне и използване на модели за анализ,

които могат да се прилагат както в полето на реториката, така и в нови области, сред които от особено значение – и социалните медии в контекста на интернет комуникацията. Прави впечатление обширното и задълбочено изследване (създаден е корпус с подкорпуси със 160 презентации от TED.com след селекция от 2200), в рамките на което се използват съвременни реторически методи за анализ, като резултатите от него имат важен практико-приложен характер по отношение на виртуалната и визуалната реторика.

Представените седем публикации, посочени в автореферата по темата на дисертацията (една под печат) са отпечатани в научни списания в периода 2014-2016 г., две от които в онлайн списанието „Реторика и комуникации“, (<http://rhetoric.bg/>). Те допълват публичността на представения научен труд и отразяват основните моменти от изследването и представят част от неговите теоретични и практико-приложни приноси.

5. Критични бележки и препоръки

Към представения дисертационен труд имам някои препоръки:

- Настоящата тема може да бъде допълнена с по-подробно представяне на макар и кратката история и българска практика на TEDx събитията към така посочената в текста хронология (табл. 6 и табл. 7: с. 141-147), както поради ключовото ѝ значение по отношение на обогатяване на практиката на виртуалната и визуалната реторика у нас, така и като избягване на дисбаланса в рамките на обема на изследването (298 страници), където за историята и TEDx събитията у нас са отделени – с. 6.

- Авторските гледни точки (...как интернет влияе и променя реторическата комуникация...споделена в мрежата, тя се озовава и в една нова комуникативна инфраструктура...кодирането на съобщенията в една нова среда – с. 111), могат да се допълнят от включване в глава втора на конкретна позиция, свързана, както с позитивните, така и негативните промени, които налагат новите технологии и интернет комуникациите върху аудиторията (генериране на фалшиви новини, post-truth, влияние върху нагласите и мотивите на аудиторията, апатия, отчуждение...).

- Препоръчвам след разширяване и допълнение на някои подтеми в настоящия дисертационен труд, С. Димитрова да подготви за печат една от първите български монографии, свързана с виртуална визуална реторика в социалните медии (по примера на TED.com) с цел обогатяване на тази все по-актуална тема.

Направените препоръки и бележки в никакъв случай не омаловажават положителната ми оценка за представения дисертационен труд на Силва Димитрова - резултат от изключително задълбочен и съвестен научен анализ през оригиналния поглед на един интелигентен млад учен.

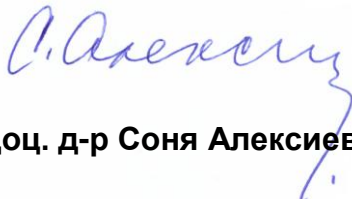
6. Заключение

Представеният дисертационен труд „Виртуална визуална реторика в социалните медии (TED.com)” отговаря на изискванията на придобиване на образователна и научна степен „доктор”. С представеното научно изследване докторантът доказва уменията си да анализира на теоретично ниво актуални научни източници, да откроява проблеми и да прилага компетентно избраните методи на изследване. Дисертационният труд притежава категорични достойнства, които се резултат от добра теоретична подготовка и компетентно поднесена фактология по темата. Представените приноси резултати от теоретично и научно-приложно естество са резултат от личните проучвания и самостоятелна работа на автора.

В заключение, като имам предвид професионалното разработване на тази актуална тема и приносните моменти в дисертационния труд на Силва Димитрова, които напълно приемам, убедено предлагам на научното жури да присъди образователна и научна степен „доктор” по професионално направление 2.3 Философия - научна специалност Философия на културата, политиката, правото и икономиката (Реторика във виртуалната среда).

29.12. 2016 г.
София

Член на научното жури:

(доц. д-р Соня Алексиева)